

G CONSELLERIA
O SERVEIS SOCIALS
I I COOPERACIÓ
B DIRECCIÓ GENERAL
/ PLANIFICACIÓ
I SERVEIS SOCIALS

INFORME SOBRE LA RENDA MÍNIMA D'INSERCIÓ, 2017

LA GESTIÓ DE LA RENDA MÍNIMA D'INSERCIÓ A LES ILLES BALEARS (2017)

1. La normativa de la renda mínima a les Balears. Anàlisi comparativa amb altres comunitats autònomes

Les normatives autonòmiques sobre la renda mínima d'inserció tracten de recollir les directrius o les recomanacions plantejades en els plans regionals d'inclusió social respectius, ajustats al Pla Nacional d'Acció per a la Inclusió Social 2013-2016 (PNAin), que és l'instrument integrador de totes les polítiques de lluita contra la pobresa i l'exclusió a l'Estat espanyol.

A les Illes Balears la renda mínima es regula mitjançant el Decret 117/2001, de 28 de setembre. Tot i que la comunitat autònoma no té un pla d'inclusió autonòmic, l'Estatut d'autonomia, en l'**article 21, "Pobresa i inserció social"**, recull l'obligatorietat dels poders públics de les Illes Balears de "garantir el dret dels ciutadans de les Illes Balears en estat de necessitat a la solidaritat i a una renda mínima d'inserció en els termes prevists en la llei".

Així doncs, en la jerarquia protectora, el darrer lloc de la xarxa de les comunitats autònomes està ocupat per les rendes mínimes d'inserció, que, des de l'abril de 2016, conviuen amb la renda social garantida¹, i que, en general, garanteixen un nivell molt inferior als nivells de pobresa relativa.

Tant els programes de rendes mínimes d'inserció com la renda social garantida, com a part del Sistema Públic de Serveis Socials, són una competència exclusiva de les comunitats autònomes, a l'empara del que estableix la Constitució espanyola.

A continuació s'analitzen els requisits d'accés, les obligacions i la quantia de les prestacions de la renda mínima d'inserció.

1.1. Els requisits d'accés

Des de la implantació de la renda mínima d'inserció (RMI), la normativa balear s'ha anat ajustant amb la finalitat d'intensificar-ne l'eficàcia. Una part important de les reformes estan relacionades amb la flexibilització dels requisits d'accés, la qual cosa ha permès estendre la cobertura a situacions que abans en quedaven excloses.

A les Illes Balears, l'RMI és una prestació de caràcter personal, encara que destinada al conjunt de la unitat familiar; per tant, els requisits també són bàsicament de caràcter personal. La comparació amb la normativa de les distintes comunitats autònomes reflecteix que aquesta és una característica general.

Aquests programes, que reben denominacions distintes i tenen diferents formes d'accés, requisits, durada o quantia segons cada administració, tenen en comú que estan destinats

¹ Per a més informació, vegeu la Llei 5/2016, de 13 d'abril, de la renda social garantida (BOIB núm. 47, de 14 d'abril de 2016).

a persones o famílies a les quals manquen recursos econòmics suficients per atendre les seves necessitats bàsiques i els proporcionen els mitjans necessaris per cobrir aquesta mancança, juntament amb un procés d'intervenció social que, en alguns casos, es vincula amb la inserció laboral.

La totalitat de les normes autonòmiques vigents en matèria d'ingressos mínims d'inserció subordinen l'obtenció de la prestació a una condició de residència prèvia i continuada en els territoris respectius. La regla més estesa és la d'exigir entre un any i 24 mesos d'antiguitat en la residència. Només les Illes Balears i Galícia minimitzen aquesta condició, atès que redueixen el temps exigít a sis mesos.

QUADRE 1. Requisits de naturalesa administrativa (2016)

Comunitat autònoma	Persona beneficiària	Temps de constitució de la unitat familiar	Empadronament	Temps de residència	Edat mínima
Andalusia	Unitat familiar	12 mesos	12 mesos	12 mesos	25 anys
Aragó	Titular	No s'exigeix	12 mesos	12 mesos	18 anys, o menors d'edat amb càrregues familiars o persones amb grau de discapacitat
Astúries	Unitat de convivència	6 mesos	Estar empadronat	24 mesos	25 anys, o persones entre 18 i 25 anys en situació d'orfandat absoluta, amb un grau de discapacitat igual o superior al 45 %, amb persones dependents o menors a càrrec seu, amb una relació afectiva permanent, víctimes de violència domèstica, o que han conclòs l'estada en institucions tutelars o centres de menors infractors o institucions penitenciàries
Illes Balears	Titular	6 mesos	Estar empadronat	6 mesos	25 anys, o persones en procés de desinstitucionalització amb menors o persones en situació de discapacitat a càrrec seu, que hagin sofert maltractament —situació d'orfandat—
Canàries	Titular	No s'exigeix	12 mesos	12 mesos	25 anys
Cantàbria	Titular	12 mesos	12 mesos	12 mesos	Entre 23 i 65 anys, o més grans de 18 anys en situació d'orfandat absoluta o amb menors o persones dependents legalment reconegudes a càrrec seu, o més grans de 65 anys amb menors o persones dependents legalment reconegudes a càrrec seu
Castella-la Manxa	Unitat familiar	12 mesos	24 mesos	24 mesos	25 anys, o 18 anys amb menors o persones amb discapacitat a

					càrrec seu
Castella i Lleó	Titular	No s'exigeix	12 mesos per al titular	12 mesos per al titular	25 anys, amb excepcions
Catalunya	Titular / Unitat familiar	12 mesos	Estar empadronat	24 mesos	25 anys, o 18 anys amb càrregues familiars, en situació de desemparament o risc d'exclusió social
Extremadura	Titular / Membres de la unitat familiar	No s'exigeix	12 mesos	12 mesos	25 anys, o 18 anys amb càrregues familiars
Galícia	Unitat de convivència	No s'exigeix	6 mesos	6 mesos	25 anys, amb excepcions
La Rioja (1)	Titular	12 mesos	12 mesos	12 mesos	25 anys, o persones entre 16 i 25 anys amb menors o persones amb discapacitat a càrrec seu, o orfes de pare i mare, o subjectes a tutela o guarda
Madrid	Unitat de convivència	6 mesos	12 mesos	12 mesos	25 anys, o persones de menys de 25 anys amb menors o persones amb discapacitat a càrrec seu
Múrcia	Titular	No s'exigeix	12 mesos	5 anys	25 anys, o persones de menys de 25 anys amb menors o persones amb discapacitat a càrrec seu
Navarra (2)	Titular	No s'exigeix	24 mesos, o 12 mesos per a unitats familiars amb menors	24 mesos, o 12 mesos per a unitats familiars amb menors	18 anys, excepte menors emancipats
País Basc	Unitat de convivència	12 mesos	12 mesos	12 mesos	23 anys, amb excepcions
Comunitat Valenciana	Titular / Unitat familiar o de convivència	24 mesos	24 mesos	24 mesos	25 anys, o persones entre 18 i 24 anys amb menors o persones amb discapacitat a càrrec seu o que hagin estat subjectes al sistema de protecció i al sistema judicial de reforma, i dones embarassades de menys de 25 anys que no viuen dins la unitat familiar

Font: Ministeri de Sanitat, Serveis Socials i Igualtat. Informe sobre rendes mínimes d'inserció (2016).

(1) Ingress mínim d'inserció i ajudes d'inclusió social.

(2) Al llarg del 2016, hi coexisteixen la renda d'inclusió social i la renda garantida. La prestació vigent en data 31/12/2016 és la renda garantida.

Per ser persona beneficiària de la prestació es requereix una edat mínima. Gairebé totes les comunitats autònomes, a excepció de Cantàbria, Aragó, Navarra i el País Basc,

exigeixen que la persona titular del dret tingui, com a mínim, 25 anys², si bé hi ha la possibilitat de rebaixar aquest límit per raons socioeconòmiques varies (a les Illes Balears, es consideren, entre altres qüestions, l'elevada taxa d'abandonament educatiu, l'emancipació primerenca dels joves, etc.).

Malgrat que, durant els anys de crisi econòmica, els canvis recents en la legislació han restringit els requisits d'accés, per als anys 2014, 2015 i 2016, les dades demostren una tendència a la inversa en algunes comunitats autònomes. Així, per a l'any 2015, Navarra ha modificat els requisits d'accés a les prestacions rebaixant-ne l'edat mínima, el País Basc ha reduït els mesos exigits de residència i empadronament; d'altra banda, la Comunitat Valenciana ha fixat un temps mínim de constitució de la unitat familiar i de temps de residència que abans no estipulava.

1.2. Les obligacions explícites de les persones titulars de la prestació

Les Illes Balears, igual que la majoria dels programes d'altres comunitats autònomes, estableixen l'obligació de destinar els diners percebuts a cobrir les necessitats bàsiques dels membres de la llar, així com de comunicar les variacions que es produeixen en la situació personal o patrimonial. Així mateix, obliguen la persona beneficiària a recórrer prèviament a alguna alternativa possible abans de sol·licitar l'RMI.

A les Illes Balears no és una obligació reintegrar els cobraments indeguts, com tampoc no ho és col·laborar amb l'Administració, que és la prescripció general de la majoria de comunitats autònomes.

La normativa de les Illes Balears recull la prohibició de rebutjar ofertes d'ocupació adequades, però no la prohibició de mendicar ni l'obligació d'escolaritzar els fills en edat escolar.

D'altra banda, totes les comunitats autònomes imposen a la persona destinatària l'obligació de subscriure un "compromís d'inserció" per a la realització d'activitats de promoció personal i socioprofessional.

1.3. Els ingressos garantits

El quadre següent reflecteix que la quantia de les prestacions fluctua de manera notable al llarg del territori estatal. Les Illes Balears pertanyen al grup de regions on la quantia de les prestacions és de les altes (de les disset comunitats autònomes, és la sisena amb la prestació més alta). En aquest quadre, es reflecteixen les dades relatives a 2016, i el que es pretén és fer una anàlisi comparativa per comunitats autònomes. A les Illes Balears³, l'any 2016, l'import de la prestació bàsica mensual era de 429,20 €.

² També s'hi inclouen les persones de menys de 25 anys amb càrregues familiars amb algunes particularitats, com són les persones en procés de desinstitucionalització, amb menors o persones en situació de discapacitat al seu càrrec, en situació d'orfanat o que hagin sofert maltractaments.

³ L'import de la prestació bàsica mensual per a l'any 2017 és de 430,36 €.

QUADRE 2. Ingressos garantits l'any 2016 segons la comunitat autònoma⁴

Comunitats autònomes	Quantitat econòmica titular	(%) SMI 655,20 €	(%) IPREM 532,51 €
Andalusia	406,22 €	62,00%	76,28%
Aragó	459,00 €	70,05%	86,20%
Astúries	442,96 €	67,61%	83,18%
Illes Balears	429,20 €	65,51%	80,60%
Canàries	472,16 €	72,06%	88,67%
Cantàbria	426,01 €	65,02%	80,00%
Castella - la Manxa	420,42 €	64,17%	78,95%
Castella-Lleó	426,01 €	65,02%	80,00%
Catalunya	423,70 €	64,67%	79,57%
Extremadura	426,00 €	65,02%	80,00%
Galícia	399,38 €	60,96%	75,00%
Madrid	400,00 €	61,05%	75,12%
Múrcia	300,00 €	45,79%	56,34%
Navarra	600,00 €	91,58%	112,67%
País Basc	672,67 €	102,67%	126,32%
La Rioja	399,38 €	60,96%	75,00%
Comunitat Valenciana	385,18 €	58,79%	72,33%

Font: Ministeri de Sanitat, Serveis Socials i Igualtat. Informe sobre rendes mínimes d'inserció (2016).

2. La cobertura de les rendes mínimes d'inserció

Per a l'anàlisi comparada de les rendes mínimes, s'ha consultat l'informe anual de rendes mínimes d'inserció (2016), que recopila les principals dades de gestió de les prestacions de rendes mínimes d'inserció (RMI) de les comunitats autònomes. Pel que fa a les dades de les Illes Balears, també s'inclou informació sobre la renda social garantida (RESOGA)⁵. Són dues prestacions vigents destinades a cobrir situacions de vulnerabilitat econòmica i despeses bàsiques de les persones, famílies o altres nuclis de convivència que es trobin en situació de pobresa. Atès que està previst que coexisteixin en el temps, es consideren les dues prestacions per a les dades numèriques comparades amb altres comunitats autònomes.

L'RMI és concebuda com una prestació econòmica per ajudar les famílies que es troben en situació de pobresa extrema. A més, va acompanyada de mesures per a la millora de la situació social o laboral de les famílies, perquè l'accés a l'RMI implica, com a mínim, una valoració social del nucli familiar sol·licitant, amb el corresponent diagnòstic de vulnerabilitat.

⁴ L'SMI de 2016 és de 655,20 € el mes (Reial decret 1171/2015, de 29 de desembre, pel qual es fixa el salari mínim interprofesional per a l'any 2016). L'IPREM de 2016 és de 532,51 € el mes (Llei 48/2015, de 29 d'octubre, de pressuposts generals de l'Estat per a l'any 2016).

⁵ Per a més informació, vegeu la Llei 5/2016, de 13 d'abril, de la renda social garantida (BOIB núm. 47, de 14 d'abril de 2016).

La gran diferència amb la renda social garantida, posada en marxa a les Illes Balears l'any 2016, és que aquesta darrera no implica haver de participar en programes o activitats d'inserció laboral o social, ni haver de fer cap valoració social de la situació. Així, la renda social es destina a col·lectius de persones sense necessitat que tinguin una problemàtica social afegida a la manca d'ingressos econòmics, sinó que simplement no tenen recursos suficients per afrontar la situació econòmica del moment.

En relació amb els nivells de cobertura⁶ de les persones titulars, l'increment progressiu de població coberta es concentra en algunes comunitats autònomes; principalment, el País Basc (amb 34,80 titulars per cada mil habitants), seguit de Navarra (22,60 ‰) i Astúries (19,89 ‰). A les Illes Balears, la cobertura és del 2,93 ‰. D'altra banda, només quatre comunitats autònomes superen la ràtio de la taxa de cobertura de deu persones perceptores per cada mil habitants (País Basc, Navarra, Astúries i Cantàbria).

QUADRE 3. Taxa de cobertura de la renda mínima d'inserció segons la comunitat autònoma (2016)

	Població (Padró 2016)	Titulars de prestació	Total de perceptors	Taxa de cobertura de titulars per cada 1.000 hab	Taxa cobertura de perceptors per cada 1.000 hab
Andalusia	8.379.820	34.980	91.998	4,17	10,98
Aragó	1.308.750	9.964	35.450	7,61	27,09
Astúries	1.034.960	20.585	63.821	19,89	61,67
Illes Balears	1.115.999	3.268	9.044	2,93	8,10
Canàries	2.108.121	13.560	26.646	6,43	12,64
Cantàbria	580.295	7.268	15.103	12,52	26,03
Castella - la Manxa	2.031.479	3.041	10.910	1,50	5,37
Castella-Lleó	2.425.801	15.801	38.060	6,51	15,69
Catalunya	7.555.830	28.903	72.553	3,83	9,60
Extremadura	1.079.920	7.232	18.803	6,70	17,41
Galícia	2.708.339	14.345	30.539	5,30	11,28
Madrid	6.507.184	34.389	118.799	5,28	18,26
Múrcia	1.470.273	5.680	14.894	3,86	10,13
Navarra	643.234	14.537	31.889	22,60	49,58
País Basc	2.194.158	76.347	145.879	34,80	66,49
La Rioja	315.381	2.836	2.836	8,99	-
Comunitat Valenciana	4.941.509	20.574	50.771	4,16	10,27
Total	46.401.053	313.310	777.995	6,75	16,77

Font: Ministeri de Sanitat, Serveis Socials i Igualtat. Informe sobre rendes mínimes d'inserció (2016).

Segons el nombre de persones perceptores, l'índex de cobertura a les Balears és del 8,10 ‰, mentre que la mitjana estatal és del 16,77 ‰. I, una vegada més, el País Basc i Navarra registren la taxa de cobertura més elevada, amb un 66,49 ‰ i un 49,58 ‰, respectivament, mentre que Castella-la Manxa, les Illes Balears i Catalunya són les comunitats autònomes amb la taxa de cobertura més baixa, amb un 5,37 ‰, un 8,10 ‰ i

⁶ Per a les Illes Balears, s'hi inclouen les persones titulars i beneficiàries de la renda mínima d'inserció i de la renda social garantida.

un 9,60 ‰, respectivament, fet que constata una gran dispersió entre els valors més alts i els més baixos de la taula, molt allunyats de la mitjana estatal.

La despesa executada a les Illes Balears l'any 2016 es va situar en 6.801.300,98 €⁷ (vegeu el QUADRE 4), la qual cosa comporta una despesa mitjana de 2.081,18 € per persona titular. El País Basc (6.449,09 €), Catalunya (6.037,72 €) i Astúries (5.311,74 €) són les comunitats autònomes amb una despesa mitjana més elevada per titular de la prestació. Per contra, Castella-La Manxa, les Illes Balears, la Comunitat Valenciana i Múrcia registren una despesa per titular molt per sota de la mitjana del conjunt de l'Estat, lleugerament superior als 2.000 € per persona titular de la prestació de l'RMI. La diferència entre la despesa anual per titular més alta i la més baixa és de 4.400,97 €.

QUADRE 4. Despesa anual de la renda mínima d'inserció segons la comunitat autònoma (2016)

	Despesa anual executada	Despesa anual per titular de la prestació	Despesa anual per total de persones perceptores
Andalusia	90.638.682,34	2.591,16	985,22
Aragó	43.057.903,69	4.321,35	1.214,61
Astúries	109.342.259,70	5.311,74	1.713,26
Illes Balears	6.801.300,98	2.081,18	752,02
Canàries	52.499.914,97	3.871,68	1.970,27
Cantàbria	29.338.270,00	4.036,64	1.942,55
Castella - la Manxa	6.228.333,96	2.048,12	570,88
Castella-Lleó	76.550.000,00	4.844,63	2.011,30
Catalunya	174.508.258,63	6.037,72	2.405,25
Extremadura	33.477.086,00	4.629,02	1.780,41
Galícia	56.254.197,12	3.921,52	1.842,04
Madrid	160.410.000,00	4.664,57	1.350,26
Múrcia	12.417.181,50	2.186,12	833,70
Navarra	82.920.584,65	5.704,11	2.600,29
País Basc	492.368.343,17	6.449,09	3.375,18
La Rioja	8.340.000,00	2.940,76	2.940,76
Comunitat Valenciana	44.557.640,81	2.165,73	877,62
Total	1.479.709.957,52	4.722,83	1.901,95

Font: Ministeri de Sanitat, Serveis Socials i Igualtat. Informe sobre rendes mínimes d'inserció (2016).

Les Illes Balears se situen en la penúltima posició del rànquing per comunitats autònomes —mentre que ocupa la sisena posició més alta pel que fa a l'import de la prestació (vegeu el QUADRE 2).

⁷ Per a les Illes Balears, s'hi inclou la despesa executada per la Comunitat Autònoma pel que fa a la renda mínima d'inserció i la renda social garantida. No s'hi inclou la despesa en renda mínima executada pels consells insulars.

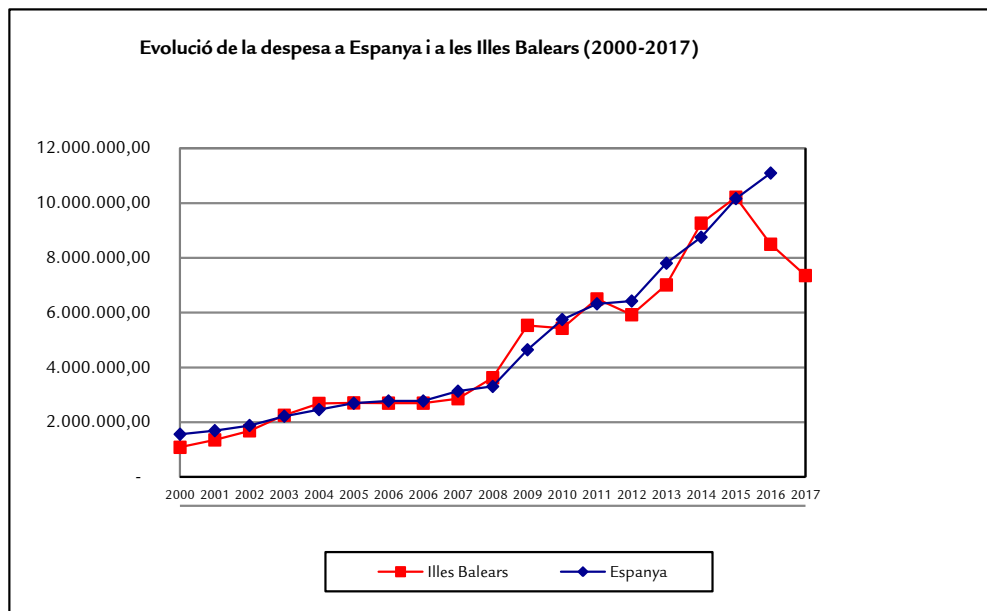

3. Evolució de la despesa

En aquest apartat s'analitza l'evolució de la despesa anual executada de l'RMI. Per a l'anàlisi, s'han tingut en compte la despesa del Govern de les Illes Balears de l'RMI i l'aportació econòmica dels consells insulars. A l'hora d'interpretar les dades, s'ha de tenir en compte que en l'apartat anterior, que fa referència a la despesa comparativa amb altres comunitats autònomes, només s'inclou la despesa de l'RMI del Govern, i no l'aportació dels consells insulars, i que a la despesa de l'RMI del Govern s'ha sumat la despesa de la renda social garantida.

Tenint en compte aquesta puntualització, cal assenyalar que l'evolució de la despesa de l'RMI a les Illes Balears ha mantingut un creixement constant, pràcticament des de l'entrada en vigor del Decret 117/2001. És a partir de l'any 2007 quan la despesa creix de manera molt considerable, una mitjana de prop del 23 % durant el període que va de l'any 2007 al 2011; un increment que s'intensifica, durant els primers moments de la crisi augmentant de manera important —també en el conjunt d'Espanya—, fet que, a la vegada, suposa un increment de la taxa de cobertura. Com s'observa en el gràfic següent, l'any 2012 es produeix una caiguda del 8,86 % en relació amb l'any 2011. A partir de l'any 2013 les dades constaten un augment que acaba l'any 2016, que coincideix amb la posada en marxa, el mes abril de 2016, de la renda social garantida⁸. A partir d'aquest moment i fins a l'actualitat (any 2017), la despesa decreix una mitjana anual del 15 %.

GRÀFIC 1. Evolució de la despesa anual de l'RMI a Espanya i a les Illes Balears

Font: Ministeri de Sanitat, Serveis Socials i Igualtat, i Conselleria de Serveis Socials i Cooperació (no es disposa de les dades de 2017 per al conjunt d'Espanya).

⁸ Vegeu l'Informe sobre la renda social garantida, 2017.

La despesa executada per a l'any 2017 en l'RMI és de 7.354.013,7€. D'aquest total, els consells insulars han fet una aportació de 2.981.220,62 €, que provenen del Consell Insular de Mallorca i del Consell Insular de Menorca.

QUADRE 5. Despesa anual executada de la renda mínima d'inserció per illes

	Mallorca	Menorca	Eivissa	Formentera	Total Illes Balears
2003	2.032.431,30 €	119.123,55 €	144.694,32 €	-	2.296.249,17 €
2004	2.374.419,59 €	235.121,81 €	144.143,14 €	-	2.753.684,54 €
2005	2.185.969,13 €	290.074,50 €	165.212,04 €	-	2.641.255,67 €
2006	2.005.002,35 €	433.527,67 €	195.464,84 €	-	2.633.994,86 €
2007	2.132.334,97 €	466.858,94 €	258.425,16 €	-	2.857.619,07 €
2008	2.745.392,89 €	589.995,85 €	287.958,72 €	-	3.623.347,46 €
2009	4.512.930,70 €	676.464,03 €	342.385,31 €	4.315,08 €	5.536.095,12 €
2010	4.895.240,41 €	287.598,45 €	238.816,54 €	7.046,44 €	5.428.701,84 €
2011	5.688.794,52 €	502.454,50 €	300.341,67 €	7.866,94 €	6.499.457,63 €
2012	5.196.986,76 €	480.119,00 €	241.366,42 €	5.216,25 €	5.923.688,43 €
2013	5.935.809,56 €	816.219,76 €	251.205,56 €	9.195,12 €	7.012.430,00 €
2014	7.852.262,65 €	1.106.226,19 €	296.929,30 €	12.567,31 €	9.267.985,45 €
2015	8.929.273,63 €	954.668,22 €	319.696,32 €	11.811,89 €	10.215.450,06 €
2016	7.395.133,46 €	840.426,06 €	248.324,36 €	13.631,80 €	8.497.515,68 €
2017	6.530.085,54 €	573.752,01 €	233.736,58 €	16.439,57 €	7.354.013,70 €

Font: memòries dels diferents consells insulars i elaboració pròpia.

En relació amb la variació interanual de la despesa executada per territoris durant l'any 2017, el decreixement es presenta de manera desigual quant a intensitat i asimetria. Menorca i Mallorca amb el -31,73 % i el -11,70 %, respectivament, són les illes que presenten creixements negatius més acusats al llarg del 2017, mentre que Eivissa el presenta de manera més relaxada, amb un creixement negatiu del -5,87 %. Formentera presenta una situació a la inversa, amb un creixement positiu del 20,60 %.

La despesa executada a Menorca va dels 840.426,06 € de l'any 2016 als 573.752,01 € del 2017, amb la qual cosa és l'illa que registra la baixada més gran. Mallorca passa dels 7.395.133,46 € del 2016 als 6.530.085,54 € del 2017, amb un decreixement més moderat. Els descens encara és menys acusat a Eivissa, amb 14.587,78 € menys que l'any anterior, fet que, percentualment, suposa el -5,87 %. La part millor se l'enduu Formentera, que creix un 20,60 %.

QUADRE 6. Despesa anual en euros per titular i illa (2017)

Mallorca	3.404,63 €
Menorca	1.958,20 €
Eivissa	2.749,84 €
Formentera	2.054,95 €
Total Illes Balears	3.191,85 €

Font: memòries dels diferents consells insulars i elaboració pròpia.

La despesa anual en euros per titular, segons la relació entre el nombre de persones titulars i la despesa executada per cada consell insular, també mostra disparitat entre illes. Així, la despesa anual mitjana per titular del conjunt de les Illes Balears és de 3.191,85 €, però mentre que Mallorca disposa de 3.404,63 € per titular, Menorca només disposa de 1.958,20 €.

4. Evolució i situació actual de les persones titulars de la renda mínima d'inserció⁹

L'any 1996 (any de creació del STC, l'actual RMI) s'esdevé una entrada important i ràpida de persones beneficiàries. Amb l'entrada en vigor de les noves bases reguladores¹⁰, es produeix un augment considerable de les prestacions durant l'any 1998. Des d'aquest moment, el nombre de persones perceptores s'estabilitza fins a l'any 2001, en què hi torna a haver un creixement sostingut i constant que finalitza l'any 2005, quan decreix el nombre de persones titulars arran dels efectes d'un mercat laboral molt favorable.

A partir de l'any 2008, la tendència torna a l'alça, com a conseqüència de la recessió econòmica. L'any 2009 és quan es registra l'augment més important en valors absoluts i relatius des del començament de la crisi. La tendència a l'alça canvia els anys 2012 i 2013, en què disminueix el nombre de titulars i es registra una xifra estable de prop de 2.200 persones titulars de la prestació de l'RMI, una estabilitat que s'acaba l'any 2014¹¹ amb l'augment del 30,7 % de titulars de l'RMI, xifra que es manté estable l'any 2015, amb una lleugera tendència a l'alça del 5,2 %, que en valors absoluts comporta 3.095 persones titulars. Aquesta dada suposa el nombre més alt de persones perceptores de l'RMI de tota la sèrie històrica i, per tant, des de l'entrada en vigor del Decret 117/2001.

El mes d'abril de 2016 es posa en marxa la renda social garantida¹², la qual cosa té efectes importants sobre el nombre de titulars. Així, a partir de llavors, es produeix una davallada important, al voltant del 14 % anual. L'any 2017 es registra un total de 2.304 titulars, un 17 % menys que l'any anterior.

La pràctica constata que hi ha persones que difícilment poden accedir al mercat laboral en condicions normals i encara menys en la conjuntura actual. Així, la renda social garantida té l'objectiu d'arribar a persones que no poden accedir a altres prestacions, com l'RMI. Des que es posà en funcionament, un nombre important de possibles sol·licitants de la prestació de l'RMI han sol·licitat la renda social (el mes de desembre de 2017, se'n varen

⁹ A les Illes Balears, s'han presentat 1.125 sol·licituds de l'RMI i se n'han denegat 107. Així mateix, 367 persones s'han donat de baixa de la prestació de l'RMI, perquè s'han incorporat al mercat laboral.

¹⁰ El mes de juliol de 1997, entren en vigor les noves bases reguladores de l'RMI. Aquest canvi suposa que els perceptors de l'RMI tinguin dotze mesos de prestació (poden sol·licitar renovar la prestació mig any més i així disposen de divuit mesos), mentre que amb les bases antigues s'havia d'esperar mig any per tramitar la nova sol·licitud.

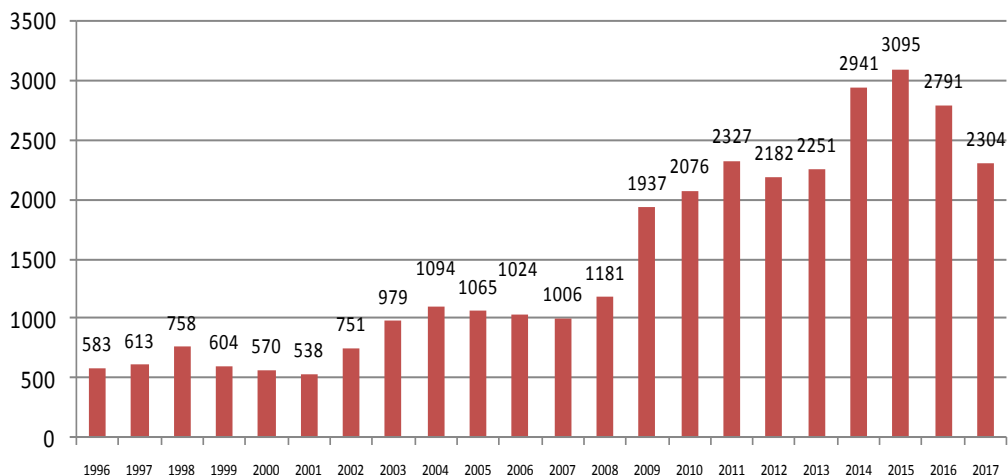
¹¹ Des dels serveis socials municipals, es fa una feina de contenció de les noves demandes i, en molts casos, també s'ha limitat el temps de la prestació, la qual cosa ha significat ajustar les persones titulars al pressupost disponible.

¹² Per a més informació sobre la implantació de la renda social garantida a les Illes Balears, vegeu Horrach, A. (2016): "La renda social garantida", dins *Revista d'Afers Socials*, núm.7. *Monogràfic sobre pobresa*, p. 67-70.

registrar 5.247 titulars). Aquest fet pot explicar el decreixement del nombre de titulars de l'RMI a partir de l'any 2016.

GRÀFIC 2. Persones titulars de la renda mínima d'inserció a les Illes Balears (1996-2017)

Font: memòries dels diferents consells insulars i elaboració pròpia.

L'evolució del nombre de titulars és força diferent per illes. Mallorca i les Pitiüses presenten una evolució descendent entre els anys 2004 i 2007; en canvi, des del 2008 fins al 2015 s'hi produeix un increment molt considerable del nombre de persones titulars, només interromput els anys 2012 i 2013. L'any 2016 torna a canviar la tendència i es produeix un decreixement. A Formentera aquest decreixement no es manifesta fins a l'any 2017.

Menorca, per contra, registra forts creixements interanuals des del 2005 fins al 2009, i els tres anys posteriors (del 2010 al 2012) registra una tendència més estable en què el nombre de persones titulars oscil·la entre 251 i 259, per tornar a experimentar un augment a partir de l'any 2013. Aquest augment acaba l'any 2015, continua l'any 2016 i s'intensifica l'any 2017, en què es registren 142 titulars menys que l'any anterior.

Durant l'any 2017, Mallorca decreix en 255 titulars, fet que suposa el 14,94 % menys que l'any 2016. És un decreixement generalitzat que es manifesta a totes les illes. Menorca i Formentera decreixen en 142 i 4 titulars, respectivament; són les illes on la davallada es mostra més intensa en termes relatius, la qual suposa un descens del 32,64 % i de 33,33 %, respectivament. La tendència a la baixa, encara que no tan pronunciada, també es manifesta a Eivissa, on es registren 4 titulars menys que l'any anterior.

QUADRE 7. Persones titulars de l'RMI per illes (2003-2017)

	Mallorca	Menorca	Eivissa	Formentera
2003	858	83	38	
2004	926	127	42	
2005	887	139	39	
2006	767	221	36	
2007	750	225	31	
2008	894	239	48	
2009	1.541	297	96	3
2010	1.714	251	105	6
2011	1.958	259	104	6
2012	1.840	252	87	3
2013	1.761	394	90	6
2014	2.313	520	102	6
2015	2.510	479	100	6
2016	2.255	435	89	12
2017	1.918	293	85	8

Font: memòries dels diferents consells insulars i elaboració pròpia.

5. Característiques de les persones titulars

5.1. Les persones titulars de la renda mínima d'inserció per municipis i illes

A Mallorca, la distribució territorial de persones beneficiàries mostra una forta correlació amb la distribució de la població. El volum més gran d'expedients es concentra a Palma (52,97 %) i als municipis de més de 25.000 habitants: Lluçmajor, Calvià i Inca, que gestionen el 6,41 %, el 4,74 % i el 4,64 % dels expedients, respectivament. Sa Pobla gestiona el 2,14 % del total d'expedients. Marratxí i Manacor, tot i el volum important de població que tenen, només gestionen el 2,64 % i l'1,67 % dels expedients totals, respectivament. A l'altre costat hi ha els municipis amb el volum de gestió d'expedients més baix, com són Felanitx, Sant Joan, Santa Eugènia i ses Salines.

D'altra banda, també cal fer referència als municipis mallorquins en què la gestió de l'RMI, històricament, és pràcticament nul·la: el perfil més nombrós respon a pobles petits de la serra de Tramuntana.

A Menorca, la major proporció de persones perceptores es produeix a Ciutadella i Maó, amb el 36,86 % i el 33,45 % de titulars, respectivament. També destaca la concentració al municipi d'Alaior (11,95 % sobre el total d'expedients).

A Eivissa, també és a la capital on es concentra el nombre més gran de persones beneficiàries titulars: el 67,06 % són a la ciutat d'Eivissa; en segon lloc hi ha Santa Eulària des Riu (20,00 %) i, després, Sant Josep de sa Talaia (11,76 %).

La taxa de cobertura mitjana (incidència per cada 1.000 habitants de 25 a 64 anys) per illes és la següent: Menorca, amb el 5,51 %, històricament és l'illa amb més cobertura per

habitant; seguida de Mallorca, amb el 3,79 ‰; Formentera amb el 0,98 ‰ i, finalment, Eivissa amb el 0,92 ‰.

En conclusió, es pot afirmar que l'oferta del programa no arriba en les mateixes condicions als diferents municipis i que les probabilitats d'accedir a la prestació de l'RMI varia, no només segons la situació de necessitat del nucli familiar, sinó també pel fet de residir a una illa determinada i a un municipi o altre, la qual cosa comporta un tractament diferencial entre els ciutadans de les illes. Són tres les variables que condicionen el nombre de persones titulars: la població del municipi, la centralitat i la mateixa gestió de l'oferta.

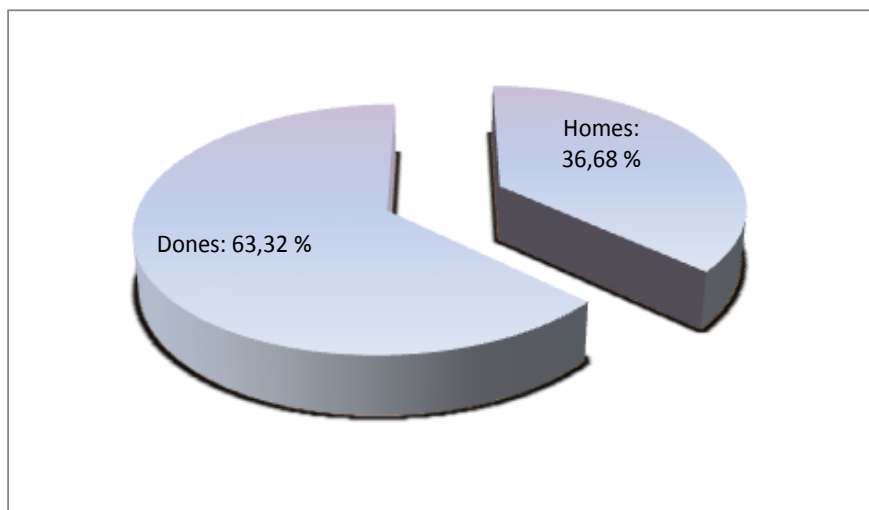
5.2. Les persones titulars de la renda mínima d'inserció segons el sexe

A les Illes Balears, la distribució de les persones titulars per sexe és la següent: el 63,32 % són dones, i el 36,68 %, homes. Per illes, Formentera és la que presenta el perfil més feminitzat, amb el 100,00 % de dones titulars de l'RMI, seguida de Mallorca i Eivissa, amb un perfil molt semblant, del 65,28 % i del 63,53 %, respectivament. Menorca és l'illa que presenta una distribució més equilibrada i, per primera vegada, l'any 2016, un perfil masculinitzat, que continua l'any 2017, amb el 50,51 % d'homes sobre el total de persones titulars de l'RMI.

Partint de la premissa que els titulars de l'RMI representen el darrer esglaó social, les dades constaten que aquest esglaó té un rostre majoritàriament femení. Hi ha estudis que constaten que homes i dones pateixen la pobresa de manera diferent, amb causes i efectes específics. La trajectòria vital de les dones condueix a un major risc de patir situacions de vulnerabilitat, conseqüència d'una trajectòria vital condicionada a l'accés als recursos no només materials (ingressos) sinó també simbòlics (estatus) i relacionals (xarxes)¹³.

¹³ Així ho afirma el document "La pobreza en España desde una perspectiva de género" (Fundació FOESSA i Càritas, 2014)

GRÀFIC 3. Distribució de les persones titulars de l'RMI per sexe (2017)

Font: memòries dels diferents consells insulars i elaboració pròpia.

5.3. Les persones titulars de la renda mínima d'inserció segons el grup d'edat

L'edat és una altra variable que aporta el perfil de les persones beneficiàries. En el quadre següent s'observa que hi ha una alta incidència del perfil de mitjana edat: el 58,76 % de les persones beneficiàries tenen entre 35 i 54 anys. En els darrers anys, els grups d'edat entre 45 i 54 anys han guanyat pes respecte del conjunt de titulars, mentre que els de 30 a 34 anys n'han perdut. La crisi econòmica, certament, afecta la població més jove; però l'atur de llarga durada més les continuades reformes laborals i de subsidis d'atur han suposat, per a la població més gran de 54 anys (grup de població que suposa el 31,25 % sobre el total de titulars de l'RMI), un enduriment de la seva situació econòmica que, en molts casos, ha implicat accedir a la renda mínima d'inserció.

QUADRE 8. Distribució de les persones titulars de l'RMI per grup d'edat (2017)

	Dones	Homes	Total	% dones	% homes	% total
15-19	0	3	3	0,00%	0,21%	0,13%
20-24	13	32	45	1,54%	2,19%	1,95%
25-29	22	85	107	2,60%	5,83%	4,64%
30-34	34	154	188	4,02%	10,56%	8,16%
35-39	69	202	271	8,17%	13,85%	11,76%
40-44	111	184	295	13,14%	12,61%	12,80%
45-49	113	203	316	13,37%	13,91%	13,72%
50-54	158	201	359	18,70%	13,78%	15,58%
55-59	141	173	314	16,69%	11,86%	13,63%
60-64	141	174	315	16,69%	11,93%	13,67%
65 i més	43	48	91	5,09%	3,29%	3,95%
Total	845	1.459	2.304	100,00%	100,00%	100,00%

Font: memòries dels diferents consells insulars i elaboració pròpia.

Mallorca és l'illa que té la incidència més alta de persones titulars entre 35 i 54 anys, el 54,22 % sobre el total de titulars. A continuació hi ha Menorca, amb un percentatge del 52,22 %, i finalment Formentera i Eivissa, amb el 51,76% i el 50,00%, respectivament. Aquí cal destacar que el col·lectiu de persones més grans de 54 anys a Eivissa representa el 41,17 % de les persones beneficiàries, mentre que la mitjana a les Illes Balears és del 31,25 %.

Des d'una perspectiva de gènere, el 54,15 % de les dones i el 53,37 % dels homes titulars tenen entre 35 i 54 anys. El perfil segons el sexe es comporta d'una manera diferent a la resta de franges d'edat; el percentatge d'homes titulars més grans de 54 anys és més elevat que el de les dones, amb el 38,46 % i el 27,07 %, respectivament, però el percentatge de dones és notablement superior al dels homes entre les persones titulars de 15 a 34 anys, amb el 18,78 % i el 8,17 %, respectivament. Respecte a les dones, s'observa un augment important a partir dels 30 anys, que precisament coincideix amb l'edat mitjana de maternitat, la qual, segons les dades de l'Institut Nacional d'Estadística, a les Illes Balears, l'any 2017, se situa en els 31,7 anys. Aquest augment es manté a l'alça fins als 39 anys; per tant, el percentatge més alt de dones titulars s'inicia amb la procreació i es consolida al llarg dels anys posteriors a la maternitat.

5.4. Les persones titulars de la renda mínima d'inserció segons el nivell d'estudis

L'educació es considera un dels factors clau a l'hora de construir les trajectòries vitals i laborals dels individus, i és un element important en la superació d'èpoques de crisi. Una part important de les persones titulars de l'RMI no tenen els estudis primaris finalitzats; es tracta d'un percentatge del 13,90 %, és a dir, quasi una sisena part de les persones titulars de l'RMI.

Les persones titulars que tenen estudis primaris i l'ESO suposen el 57,64 %. Des que l'educació es considera una eina per a la lluita contra la pobresa, s'ha avançat favorablement en l'objectiu d'aconseguir una educació primària universal. Perquè la demanda creixent d'educació no generi una devaluació social dels títols adquirits i, per tant, modifiqui els nivells d'educació necessaris per a la inclusió social i laboral, cal entendre que la pobresa és un fenomen estructural i que l'educació és una eina més de lluita per afrontar-la.

Per illes, destaquen Formentera i Eivissa amb la presència més important de persones sense estudis: el 50,00 % de les persones titulars de l'RMI a Formentera i el 18,82 % de les persones titulars a Eivissa. D'altra banda, Mallorca destaca perquè és l'illa amb el percentatge més alt de persones amb estudis universitaris de diplomatura o llicenciatura: el 5,47 %. La segueix Menorca, amb el 3,75 %.

Pel que fa al nivell d'estudis obligatoris (ESO), Eivissa registra el percentatge més elevat: el 27,06 %, 8,09 punts percentuals més que la mitjana de les Balears.

Finalment, Menorca sobresurt pel fet de tenir més titulars de l'RMI amb estudis de formació professional, el 7,85 %, i un elevat percentatge de titulars amb estudis primaris, el 50,85 %.

QUADRE 9. Distribució de les persones titulars de l'RMI per nivell d'estudis (2017)

	Mallorca	Menorca	Eivissa	Formentera	Illes Balears
Sense estudis	13,82%	12,63%	18,82%	50,00%	13,98%
Primer grau	36,86%	50,85%	38,82%	25,00%	38,67%
ESO	20,02%	9,56%	27,06%	25,00%	18,97%
Batxillerat	1,41%	12,63%	15,29%	0,00%	3,34%
FP de grau mitjà	0,00%	5,80%	0,00%	0,00%	0,74%
FP de grau superior	0,00%	2,05%	0,00%	0,00%	0,26%
Universitat	5,47%	2,73%	0,00%	0,00%	4,90%
No especificats, no informats,	22,42%	3,75%	0,00%	0,00%	19,14%
Total	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%

Font: memòries dels diferents consells insulars i elaboració pròpia.

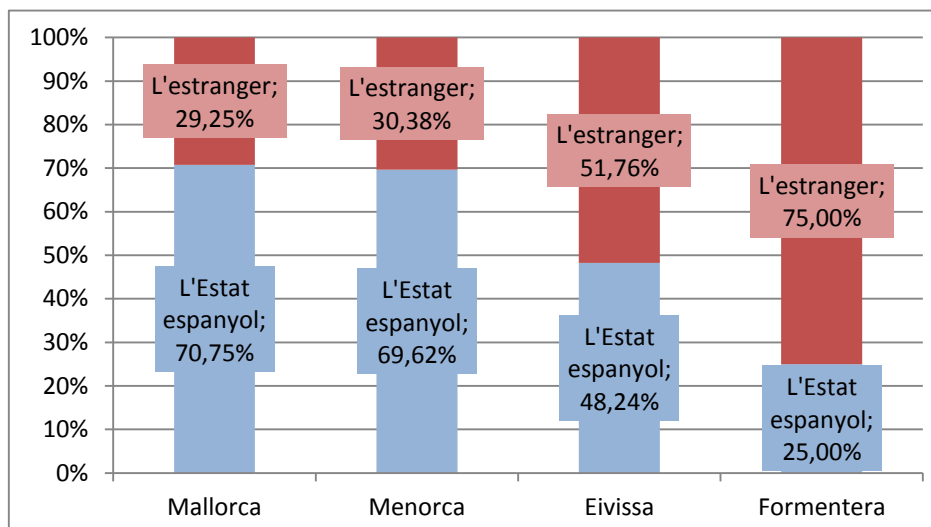
5.5. Les persones titulars de la renda mínima d'inserció segons la procedència

Pel que fa a la procedència dels titulars, l'arribada de persones originàries de països en vies de desenvolupament a les Illes Balears, sobretot a partir de l'any 2000, va suposar un canvi de perfil dels beneficiaris de l'RMI. L'any 2014, per primera vegada al llarg de la sèrie analitzada, hi ha més presència de persones nascudes a l'Estat espanyol que a l'estranger. Aquesta tendència es manté al llarg dels darrers anys i es reafirma amb més intensitat els anys 2016 i 2017. L'any 2017, el 69,62 % de les persones titulars de l'RMI són nascudes a Espanya.

Tot i que l'any 2017 el percentatge majoritari de persones titulars de l'RMI correspon a persones nascudes a l'Estat espanyol, la població estrangera és més usuària de l'RMI del que li pertocaria per pes poblacional. Aquest fet queda reflectit en les diferències per taxes. Per cada mil habitatats nascuts a l'Estat espanyol, n'hi ha 1,8 que reben l'RMI, i aquesta taxa s'incrementa a 2,9 per mil entre els nascuts a l'estranger.

Pel que fa a les persones nascudes a l'estranger, la zona de procedència majoritària és l'Europa dels 27-28, amb un 25,71 %, seguida de prop del Magrib o Àfrica del Nord, (25,29 %), l'Amèrica del Sud (22,14 %) i, en quart lloc, l'Àfrica subsahariana (14,29 %).

GRÀFIC 4. Distribució de les persones titulars de l'RMI per procedència i illa (2017)

Font: memòries dels diferents consells insulars i elaboració pròpia.

Tal com s'observa en el GRÀFIC 4, a Formentera el 75,00 % de les persones titulars de l'RMI són d'origen estranger; a Eivissa, el 51,76 %; a Menorca, el 30,38 %, i a Mallorca, el 29,25 %. El fet que, al llarg dels anys anteriors a la crisi, les persones no nascudes a les Illes Balears representessin un percentatge molt elevat de perceptors de l'RMI, donava a entendre que aquest sector de població era el que patia majoritàriament una situació d'exclusió social. Amb la crisi econòmica, s'ha invertit el perfil de persones titulars segons la procedència i, a partir del 2014, el col·lectiu de persones nascudes a l'Estat espanyol encapçala el nombre de titulars que han percebut l'RMI, encara que, tal com s'ha esmentat, la població estrangera és més usuària del que li pertocaria per pes poblacional.

5.6. Les persones titulars de la renda mínima d'inserció segons el perfil de risc

L'anàlisi de diferents grups de població que, per la seva especial vulnerabilitat, es poden veure afectats per processos d'exclusió dona una idea més aproximada de les característiques personals i l'origen social de les persones beneficiàries¹⁴ de l'RMI.

Pel que fa a l'illa de Mallorca, només es disposa de dades relatives a persones immigrants extracomunitàries i famílies monoparentals. Entenem que la informació del perfil de risc no té en compte la totalitat dels perfils i, per tant, no és significativa.

La informació que es té de Menorca presenta alguna diferència, atès que s'hi ha afegit l'ítem "sense perfil de risc significatiu", no inclòs en les taules de Mallorca, Eivissa i Formentera. Amb la finalitat d'unificar dades, els percentatges només fan referència a persones titulars de l'RMI que presenten algun perfil de risc.

¹⁴ A Mallorca, Menorca i Formentera, una persona beneficiària de l'RMI pot estar en més d'un grup dels anomenats "perfil de risc".

Es pot afirmar que a Menorca el perfil majoritari és el de les persones que han esgotat la prestació d'atur (19,48 %), seguit de les famílies monoparentals (10,86 %) i el grup de persones que presenten altres perfils de risc com ara addiccions, salut mental o menors desinstitucionalitzats (51,31 %). A Eivissa les persones immigrants i les que han esgotat la prestació d'atur són els perfils majoritaris, amb el 32,94 %, respectivament. A Formentera els titulars són majoritàriament les persones immigrants (31,58 %), les persones en exclusió social greu (26,32 %) i les famílies monoparentals (21,05 %).

Com a conclusió, es pot afirmar, que la població beneficiària de la prestació de l'RMI és heterogènia. De tota manera, destaquen les persones immigrants, les famílies monoparentals i els casos de naturalesa laboral, això són les persones que han esgotat la prestació d'atur. Tanmateix, el pes de cada ítem és diferent per a cada illa.

5.7. Les persones titulars de la renda mínima d'inserció segons l'estat civil

Pel que fa a l'estat civil, les persones separades o divorciades (39,19 %), les fadrines (37,41 %) i les casades (22,32 %) són les més representades entre la població perceptora de l'RMI. Així mateix, l'estat civil de la població perceptora de l'RMI varia de manera important segons el sexe. Destaquen el pes dels homes fadrins, que suposa el 49,83 % del total dels homes perceptors, i el pes de les dones separades i divorciades, les quals representen el 46,47 % del total de dones perceptores.

Per illes, Formentera i Mallorca registren el percentatge més alt de persones casades (25,00 % i 19,03 %, respectivament); Menorca, el de persones fadrines (56,31 %), i Eivissa, el percentatge més alt de persones separades i divorciades (51,76 %).

QUADRE 10. Distribució de les persones titulars de l'RMI per estat civil (2017)

	Dones	Homes	Total
Fadrí/na	30,23%	49,82%	37,41%
Casat/da	16,11%	19,76%	17,45%
Vidu/a	4,04%	1,54%	3,13%
Separat/da	24,13%	12,43%	19,84%
Divorciat/da	22,34%	14,20%	19,36%
Parelles de fet	0,27%	0,24%	0,26%
No especificat	2,88%	2,01%	2,56%
Total	100,00%	100,00%	100,00%

Font: memòries dels diferents consells insulars i elaboració pròpia.

5.8. Les persones titulars de la renda mínima d'inserció segons la composició i la tipologia del nucli de convivència

Durant l'any 2017, la grandària mitjana de la llar entre les persones titulars de l'RMI és d'1,95 membres¹⁵. Mallorca té una mitjana de 2,04 membres per unitat de convivència; Formentera, amb 1,75 membres per nucli de convivència, ocupa la segona posició, i finalment se situen Eivissa i Menorca, amb 1,59 i 1,50 membres per llar, respectivament. S'ha de destacar que, durant els anys de crisi econòmica, la mitjana de membres va anar creixent respecte d'anys anteriors —sobretot a Mallorca—, quan pràcticament just s'arribava a dos membres per llar, la qual cosa fa suposar que, en època de crisi, les llars formades per més de dos membres (un adult amb fills menors a càrrec, o una parella amb fills) experimenten un increment de la pobresa. Cal afegir que l'any 2015 es frenà la tendència a l'alça de la mitjana de membres per llar, la tendència a la baixa continua l'any 2017 i afecta totes les illes i ve determinada per l'entrada en vigor de la RESOGA.

QUADRE 11. Distribució de les persones titulars de l'RMI per composició del nucli de convivència (2017)

	Mallorca	Menorca	Eivissa	Formentera	Illes Balears
1 beneficiari	50,16%	71,67%	68,24%	5,56%	53,20%
2 beneficiaris	21,12%	15,36%	16,47%	15,36%	20,40%
3 beneficiaris	12,98%	7,85%	5,88%	22,22%	12,14%
4 beneficiaris	9,23%	2,39%	8,24%	2,39%	8,25%
5 beneficiaris	3,55%	1,71%	0,00%	27,78%	3,37%
6 i més beneficiaris	2,97%	1,02%	1,18%	1,02%	2,64%
Total	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%

Font: memòries dels diferents consells insulars i elaboració pròpia.

Pel que fa a la tipologia de la llar, destaca el fet que el 42,71 % de les llars de les Illes Balears que perceben l'RMI són unipersonals; respecte a l'any 2016, se'n percep una tendència a l'alça també condicionada per l'entrada en vigor de la RESOGA (l'any 2017, el 59,05 % d'aquestes llars són constituïdes per homes). El 25,30 % de les llars són monoparentals i, d'aquestes, el 93,65 % són encapçalades per una dona. Per tant, la composició de les llars influeix en la vulnerabilitat de les persones, i la solteria i la monoparentalitat ajuden a agreujar situacions de pobresa.

Per illes, el tipus de llar monoparental és més freqüent a Mallorca, amb el 37,42 % de la població beneficiària de l'RMI.

En relació amb altres tipologies, el 13,54 % de les llars són biparentals —de dues persones adultes amb fills.

¹⁵ Les dades disten de les de l'Enquesta contínua de llars (ECL) de 2017, en què s'estima que la grandària mitjana de les llars de les Balears és de 2,56 membres.

QUADRE 12. Distribució de les persones titulars de l'RMI per tipologia de la llar (2017)

	Dones	Homes	Total
Unipersonal	485	499	984
Monoparental	546	37	583
Biparental	196	116	312
Parella sense fills	70	40	110
Altres	162	153	315
Total	1.459	845	2.304

Font: memòries dels diferents consells insulars i elaboració pròpia.

En comparació amb l'Enquesta contínua de llars (ECL) de 2017, que analitza la tipologia de les llars a totes les comunitats autònomes, a les Illes Balears, entre les persones titulars de l'RMI, destaquen la sobrerrepresentació de la monoparentalitat, per sobre dels 15 punts percentuals, i la infrarepresentació de les parelles sense fills, per sota dels 17 punts percentuals. Es continua constatant més risc de pobresa entre les famílies formades per un o més fills menors que conviuen o depenen econòmicament d'una sola persona, i menys entre les parelles sense fills.

5.9. Les persones titulars de la renda mínima d'inserció segons el règim de tinença de l'habitatge

L'habitatge es considera un recurs bàsic i primordial a l'hora d'analitzar i valorar les situacions de necessitat i la integració social de les persones. En aquests moments, la problemàtica de l'habitatge s'ha convertit en un tema central per a les famílies, el qual té la cara més dramàtica en els processos de desnonament que responen a dos processos diferents: la gentrificació i la construcció social de la pobresa. Les dades mostren que el règim de tinença de l'habitatge que més predomina entre les persones titulars de l'RMI és el de lloguer (el 49,26 % en el conjunt de les Balears), seguit del rellogat o compartit (12,98 %) i l'habitatge cedit (12,85 %); l'habitatge en propietat (el 5,65 %) és gairebé una excepció si es compara amb la mitjana de les Illes Balears¹⁶. Per illes, destaca Mallorca, per sobre de la resta, amb el percentatge més alt d'habitatges llogats (50,68 %) i el percentatge més alt d'habitatges en propietat (6,15 %). Eivissa destaca per sobre de la resta d'illes en el volum d'habitatges compartits o rellogats, que és del 41,18 %, Formentera destaca en el volum d'habitatges cedits o facilitats, amb el 25,00 %, i Menorca destaca pel volum de persones titulars que viuen en habitatges ocupats il·legalment, el 3,07 %.

¹⁶ Segons l'Enquesta contínua de llars de 2017 (ECL), a les Balears, el percentatge de llars que tenen l'habitatge en propietat és del 40,72 %.

QUADRE 13. Distribució de les persones titulars de l'RMI per règim de tinença de l'habitatge (2017)

	Mallorca	Menorca	Eivissa	Formentera	Illes Balears
No determinat	5,01 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	4,17 %
Cedit--facilitat	13,19 %	11,95 %	7,06 %	25,00 %	12,85 %
Llogat	50,68 %	44,03 %	35,29 %	50,00 %	49,26 %
Rellogat /Compartit	10,69 %	19,45 %	41,18 %	25,00 %	12,98 %
Propi en pagament	9,85 %	4,10 %	4,71 %	0,00 %	8,90 %
Propi pagat	6,15 %	3,75 %	1,18 %	0,00 %	5,64 %
Altres	0,00 %	10,58 %	7,06 %	0,00 %	1,61 %
Ocupat il·legalment	2,45 %	3,07 %	1,18 %	0,00 %	2,47 %
No aplicable	1,93 %	3,07 %	2,35 %	0,00 %	2,08 %
NS/NC	0,05 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,04 %
Total	100,00 %	100,00 %	100,00 %	100,00 %	100,00 %

Font: memòries dels diferents consells insulars i elaboració pròpia.

D'altra banda, la informació relativa al tipus d'habitatge revela que el 71,18 % de les persones titulars de l'RMI viuen en pisos o apartaments, seguit del 15,45 % que viuen en habitatges unifamiliars. Per illes, destaca que el 7,77 % de les persones titulars de l'RMI a Mallorca i el 5,46 % a Menorca viuen en habitatges col·lectius, el 2,35 % de les persones titulars a Mallorca no tenen habitatge i el 2,35 % de les persones titulars de l'RMI a Eivissa viuen a una tenda de campanya o caravana.

QUADRE 14. Distribució de les persones titulars de l'RMI per tipus d'habitatge (2017)

	Mallorca	Menorca	Eivissa	Formentera	Illes Balears
Pis, apartament	70,07 %	76,11 %	80,00 %	62,50 %	71,18 %
Habitatge unifamiliar	16,37 %	10,24 %	10,59 %	37,50 %	15,45 %
Habitatge col·lectiu (Residència, l	7,77 %	5,46 %	3,53 %	0,00 %	7,29 %
Pensió	0,21 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,17 %
Barraca, casa prefabricada	0,68 %	0,68 %	1,18 %	0,00 %	0,69 %
Tenda de campanya, caravana	0,16 %	0,68 %	2,35 %	0,00 %	0,30 %
Altres	2,35 %	5,46 %	2,35 %	0,00 %	2,73 %
NS/NC	0,05 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,04 %
Sense informar, sense docimicli	2,35 %	1,37 %	0,00 %	0,00 %	2,13 %
Total	100,00 %	100,00 %	100,00 %	100,00 %	100,00 %

Font: memòries dels diferents consells insulars i elaboració pròpia.

5.10. Les persones titulars de la renda mínima d'inserció segons la relació amb l'activitat econòmica

Les possibilitats d'accedir i participar plenament en el mercat de treball constitueixen un dels factors principals per a la inclusió social i el desenvolupament de les persones. Així doncs, i tenint en compte les característiques del programa de renda mínima, hem de pensar que la població beneficiària de la prestació és la que ocupa les posicions més desavantajoses en el mercat de treball (més grau d'eventualitat i temporalitat en el lloc de

feina, més precarietat laboral, més períodes d'atur i més desqualificació) i la que, en conseqüència, es trobarà en una situació de més vulnerabilitat i exclusió laboral.

De les persones beneficiàries de l'RMI, per quart any consecutiu, destaquen les que provenen de l'atur i que han esgotat la prestació o bé el subsidi d'atur. Així, per tant, el 71,87 % de les persones titulars de l'RMI són persones aturades que han treballat abans. Destaca Menorca, amb el percentatge més elevat d'aquest col·lectiu, el 81,15 %, seguida de Mallorca, amb el 70,82 %. A Formentera el gruix de les persones titulars es reparteix a parts iguals entre les que cerquen la primera feina i les que treballen en iniciatives socials d'ocupació, amb el 25,00 % respectivament. Eivissa destaca per ser l'illa amb el percentatge més elevat de persones titulars que treballen en una activitat no regularitzada, el 14,61 %.

D'altra banda, segons les dades proporcionades pels consells insulars, només el 3,91 % de les persones titulars de l'RMI tenen feina. D'aquestes persones, l'1,04 % fan feina amb contracte, el 0,78 % fan feina per compte propi, l'1,48 % treballen en una activitat no regularitzada i el 0,22 % es dediquen a la venda ambulat. Al mateix temps, el 0,26 % de les persones titulars de l'RMI treballen en iniciatives socials d'ocupació, i el 0,13 %, en tallers ocupacionals.

QUADRE 15. Distribució de les persones titulars de l'RMI segons la relació amb l'activitat econòmica (2017)

	Mallorca	Menorca	Eivissa	Formentera	Illes Balears
No determinada	0,57 %	4,10 %	0,00 %	0,00 %	1,00 %
Treball amb contracte	0,99 %	1,71 %	0,00 %	0,00 %	1,04 %
Treball sense contracte	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %
Activitat per compte propi	0,26 %	4,44 %	0,00 %	0,00 %	0,78 %
Activitat no regularitzada (sense contracte i sense SS)	0,00 %	3,75 %	21,18 %	62,50 %	1,48 %
Venda ambulat	0,00 %	0,68 %	3,53 %	0,00 %	0,22 %
Iniciatives socials d'ocupació	0,00 %	0,00 %	3,53 %	37,50 %	0,26 %
Taller ocupacional (Càritas)	0,00 %	0,00 %	3,53 %	0,00 %	0,13 %
En atur cercant la 1a feina	0,57 %	5,12 %	8,24 %	0,00 %	1,43 %
En atur havent treballat abans	65,02 %	79,18 %	57,65 %	0,00 %	66,32 %
Altres	22,21 %	1,02 %	2,35 %	0,00 %	18,71 %
NS/NC	10,38 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	8,64 %
Total	100,00 %	100,00 %	100,00 %	100,00 %	100,00 %

Font: memòries dels diferents consells insulars i elaboració pròpia.

Així mateix, es disposa d'informació sobre altres recursos o ingressos econòmics que perceben els membres de la unitat de convivència (excepte de Mallorca). De les dades proporcionades pels consells insulars, es pot afirmar que el 24,09 % de les unitats de convivència a les quals s'ingressa l'RMI també perceben ajuts dels serveis socials municipals.

5.11. Les persones titulars de la renda mínima d'inserció segons el procés d'inserció

Els convenis d'inserció o inclusió social, segons el Decret 117/2001, es duen a terme mitjançant convocatòries d'ajudes del Servei d'Ocupació de les Illes Balears (SOIB) i són projectes que executen processos d'ajuda individual, personalitzada i integral; a través de l'acompanyament, la persona construeix un projecte professional que integra les necessitats personals amb les exigències socials, amb la finalitat d'integrar-se en el mercat laboral de manera regular.

Aquests convenis es concreten en els programes d'inserció social o els itineraris d'inserció sociolaboral entre el SOIB i els consells insulars. Els programes d'inserció laboral es duen a terme a través dels serveis d'orientació i acompanyament a la inserció laboral. Al llarg del 2017, els serveis del SOIB varen atendre 1.625 persones beneficiàries de l'RMI, el 60,9 % de les quals eren dones, i el 39,1 % restant, homes. Segons el grup d'edat, el 74,3 % eren persones de 25 a 54 anys. Així mateix, el 33,1 % de les persones beneficiàries duien més de dotze mesos a l'atur.

Les persones demandants de feina que han estat beneficiàries de l'RMI durant l'any 2017 presenten la distribució següent¹⁷ segons el tipus de programa:

- 675 persones han iniciat serveis d'orientació i informació professional.
- 636 persones s'han beneficiat de 1.620 contractes¹⁸.
- 291 persones s'han derivat a 837 ofertes de feina del SOIB.
- 23 persones han iniciat formació d'oferta.
- 0 persones s'han incorporat a ET/CO/TO.
- 0 persones han iniciat el servei d'autoocupació.

5.12. Les persones titulars de la renda mínima d'inserció segons l'estat de salut

Una darrera qüestió és la relacionada amb l'estat de salut de les persones titulars de l'RMI com a informació complementària a la situació de necessitat de l'individu o la unitat de convivència.

Tot i que no es tenen dades del conjunt de Mallorca, pel que fa a Menorca, Eivissa i Formentera sí que hi ha informació bastant homogènia. No obstant això, la informació que es té de Menorca presenta algunes diferències, atès que, per a alguns perceptors, les dades fan referència a més d'un factor i s'hi ha afegit l'ítem "sense problemes per destacar", no inclòs en les taules d'Eivissa i Formentera. Amb la finalitat d'unificar dades, els percentatges només fan referència a persones titulars de l'RMI que presenten problemes de salut greus.

La manca de salut és un factor clau, atès que, si bé és cert que les persones estan cobertes per la part assistencial, no ho estan per la part laboral; això es deu al fet que

¹⁷ Segons dades facilitades pel SOIB.

¹⁸ Aquestes feines es poden trobar mitjançant el SOIB, l'orientador, de manera particular...

moltes, tal com s'ha vist en l'apartat anterior, no tenen un contracte laboral que els permeti sol·licitar la incapacitat laboral transitòria. En general, tampoc no tenen dret a la pensió no contributiva d'invalidesa, perquè no pateixen una discapacitat prou elevada. És per aquests motius que el problema de salut és el que els motiva a sol·licitar una renda mínima d'inserció. A Menorca, la problemàtica de salut més estesa és la referent a la incapacitat laboral, el 12,16 % de les persones titulars de l'RMI en pateixen, i a Eivissa els problemes de depressió o ansietat són els majoritaris, amb el 37,65 %, mentre que a Formentera les problemàtiques de salut es reparteixen equitativament entre la incapacitat laboral, la depressió i l'ansietat, i les malalties cròniques, amb el 33,33 % respectivament.

QUADRE 16. Distribució segons l'estat de salut (2017)

	Menorca	Eivissa	Formentera	Total
Valoració de discapacitat > 33%	10,14%	3,53%	0,00%	8,59%
Malaltia mental amb valoració de discapacitat	2,03%	3,53%	0,00%	2,34%
Malaltia mental sense valoració de discapacitat	2,70%	7,06%	0,00%	3,65%
Incapacitat laboral	12,16%	14,12%	33,33%	12,76%
Depressió i ansietat	5,74%	37,65%	33,33%	13,02%
Addiccions	10,81%	5,88%	0,00%	9,64%
Malalties cròniques (malalties respiratòries, malalties cardiovasculars, trastorns immunològics...)	3,04%	18,82%	33,33%	6,77%
Malalties infeccioses i parasitàries	0,00%	3,53%	0,00%	0,78%
Altres	53,38%	5,88%	0,00%	42,45%
Total	100,00 %	100,00 %	100,00 %	100,00 %

Font: memòries dels diferents consells insulars i elaboració pròpia.

Annex: persones titulars de l'RMI segons el municipi de residència**Informació per municipis sobre les persones titulars de l'RMI¹⁹**

Municipi de residència	2017	%	25-64 a	Incidència * 1.000 hab.
Alaior	35	11,95%	5.251	6,67
Castell (Es)	21	7,17%	4.368	4,81
Ciutadella de Menorca	108	36,86%	16.820	6,42
Ferrerries	1	0,34%	2.722	0,37
Maó	98	33,45%	16.255	6,03
Mercadal (Es)	6	2,05%	2.904	2,07
Migiorn Gran (Es)	0	0,00%	791	0,00
Sant Lluís	24	8,19%	4.045	5,93
Total	293	100,00%	53.156	5,51

Municipi de residència	2017	%	25-64 a	Incidència * 1.000 hab.
Eivissa	57	67,06%	32.208	1,77
Santa Eulària des Riu	17	20,00%	23.471	0,72
Sant Josep de sa Talaia	10	11,76%	17.212	0,58
Sant Joan de Labritja	0	0,00%	3.682	0,00
Sant Antoni de Portma	1	1,18%	16.259	0,06
Total	85	100,00%	92.832	0,92

Municipi de residència	2017	%	25-64 a	Incidència * 1.000 hab.
Formentera	8	100,00%	8.165	0,98

¹⁹ La gestió de l'RMI pot influir en l'índex d'incidència o la taxa de cobertura de les distintes illes i els municipis. Bàsicament, les variables que més hi influeixen són el temps màxim de prestació i la limitació del pressupost.

GOIB

Municipi de residència	2017	%	25-64 a	Incidència * 1.000 hab.
Alaró	11	0,57%	3.074	3,58
Alcúdia	30	1,56%	11.838	2,53
Algaida	21	1,09%	3.108	6,76
Andratx	8	0,42%	6.563	1,22
Ariany	4	0,21%	433	9,24
Artà	10	0,52%	4.147	2,41
Banyalbufar	1	0,05%	279	3,58
Binissalem	21	1,09%	4.551	4,61
Búger	2	0,10%	557	3,59
Bunyola	11	0,57%	3.680	2,99
Calvià	91	4,74%	29.996	3,03
Campanet	10	0,52%	1.376	7,27
Campos	16	0,83%	5.931	2,70
Capdepera	33	1,72%	7.035	4,69
Consell	15	0,78%	2.229	6,73
Costitx	6	0,31%	702	8,55
Deià	2	0,10%	393	5,09
Escorca		0,00%	140	0,00
Esporles	2	0,10%	2.839	0,70
Estellencs	0	0,00%	175	0,00
Felanitx	4	0,21%	9.571	0,42
Fornalutx	0	0,00%	370	0,00
Inca	89	4,64%	17.776	5,01
Lloret de Vistalegre	5	0,26%	732	6,83
Lloseta	34	1,77%	3.295	10,32
Llubí	4	0,21%	1.163	3,44
Llucmajor	123	6,41%	21.341	5,76
Manacor	32	1,67%	23.145	1,38
Mancor de la Vall	5	0,26%	818	6,11
Maria de la Salut	5	0,26%	1.142	4,38
Marratxí	50	2,61%	21.032	2,38
Montuïri	7	0,36%	1.505	4,65
Muro	11	0,57%	3.681	2,99
Palma	1.016	52,97%	239.931	4,23
Petra	9	0,47%	1.424	6,32
Pollença	13	0,68%	9.074	1,43
Porreres	10	0,52%	2.754	3,63
Puigpunyent	7	0,36%	1.122	6,24
Sa Pobla	41	2,14%	6.907	5,94
Sant Joan	5	0,26%	1.021	4,90
Sant Llorenç	14	0,73%	4.783	2,93
Santa Eugènia	5	0,26%	952	5,25
Santa Margalida	39	2,03%	6.992	5,58
Santa Maria del Camí	10	0,52%	3.928	2,55
Santanyí	6	0,31%	6.662	0,90
Selva	7	0,36%	2.197	3,19
Sencelles	16	0,83%	1.821	8,79
Ses Salines	5	0,26%	2.874	1,74
Sineu	10	0,52%	1.989	5,03
Sóller	8	0,42%	8.074	0,99
Son Servera	15	0,78%	6.730	2,23
Valldemossa	2	0,10%	1.138	1,76
Vilafranca de Bonany	17	0,89%	1.657	10,26
Total	1.918	100,00%	506.647	3,79

